

Debut af en ny serie: Pionerserien

Fremover bringer Dansk Musikterapi en artikel i den nye serie, Pionerserien. Det er en serie af artikler om pionerer i det danske musikterapi miljø. Serien lanceres ud fra ønsket om at holde en levende forbindelse til vigtige personligheder i dansk musikterapi, få et seriøst indblik i deres udgangspunkter, bevæggrunde og drivkraft for et afgørende musikterapeutisk engagement. Disse artikler åbner – forhåbentlig – for vigtige

perspektiver dels historisk, dels nutidige og fremtidige for musikterapien i Danmark.

Som den første i serien er vi stolte af at kunne præsentere Synnøve Friis, en markant personlighed, der i allerhøjeste grad har plantet vigtige milepæle inden for musikterapien.

En opfordring og en mulighed er det samtidig at kunne komme med forslag til artikler til serien.

Synnøve Friis. Pioner på ældreområdet

Hanne Mette Ridder

Musikterapeut Ph.d., ansat ved Institut for Musik og Musikterapi, Aalborg Universitet samt ved Musikterapiklinikken, Aalborg Psykiatrisk Sygehus

- ♪ At leve er ikke at hen-leve, men at op-leve
- ♪ Musik kan være andet end underholdning
- ♪ Musik påvirker mennesket til bevægelse både på det indre og ydre plan
- ♪ Musik kan modvirke ensomhed og inaktivitet, skabe tillid, tryghed og selvrespekt, udvikle intellektuelle funktioner, viljesfunktioner og følelsesområder og således medvirke til et højere funktionsniveau, såvel fysisk som mentalt
- ♪ Musik kan være med til at afdække endnu eksisterende, måske skjulte, færdigheder
- ♪ Musik er en nonverbal kommunikationsform og kan således også være et redskab til at skabe balance mellem at give udtryk og modtage indtryk

- ♪ Musik giver oplevelse. Denne kommer dog ikke af sig selv. Musikken skal bruges målrettet og vælges og/eller tilpasses den ældres behov ud fra den enkeltes miljø, personlighed, interesse og sygdomsbillede
- ♪ Musik kan indgå som en stimulerende aktivitet, som et led i andre optræningssammenhænge, både individuelt og i grupper (Friis 1987, s. 53)

♪ At leve er ikke at hen–leve, men at op–leve.

Mange ildsjæle har brugt musik i deres daglige arbejde i socialpædagogisk regi eller indenfor pleje- og behandlingsfeltet. Nogle har set at det var så virkningsfuldt, at de har grebet fat i kolleger, andet fagpersonale, ledere, pårørende og politikere for at vise, at her var der et redskab, der var nyttigt. Et redskab som var mere end underholdning; som kunne bevæge på et indre plan og vise nye sider af en person. Synnøve Friis er én af de ildsjæle, som har haft stor betydning for musikterapiet. Hun har på en meget inspirerende, ihærdig og grundig måde informeret om, at musik gør en forskel. Med artiklen her vil jeg gerne give et billede af ildsjælen Synnøve Friis. En ildsjæl som netop ikke har henlevet sit liv, men som har præget et helt fag med sine oplevelser i mødet mellem musik og menneske.

♪ Musik kan være andet end underholdning

Citatet i tekstboksen er fra Synnøve Friis' bog "Musik i ældreplejen" fra 1987. Bogen er skrevet i samarbejde med Birgitte Bojsen-Møller, Vibeke Thorup og Birthe Vårsted, og definitionen af musik er, som det kan ses, meget bred og rummelig. Som en central del af bogen beskriver Synnøve Friis brugen af *musikstimulering* som forebyggelse og behandling af demens. Citatet er plukket ud af en sammenhæng, hvor hun beskriver baggrunden for et træningsprogram med mu-

sikstimulering "der tilgodeser såvel det fysiske som det mentale funktionsniveau, d.v.s. en træning af *hele mennesket*" (Friis 1987, s. 53). Musikstimuleringen, som er underholdende men samtidig rummer mange andre facetter, har vundet indpas på mange plejehjem, oftest som et fast ugentligt indslag. Udover at give et billede af Synnøve Friis' måde at bruge musikken på, giver citatet samtidig et billede af Synnøve Friis som en alsidig og rummelig personlighed.

♪ Musik påvirker mennesket til bevægelse både på det indre og ydre plan

I 1995 blev jeg ansat som musikterapeut på en gerontopsykiatrisk afdeling på Plejehjemmet Caritas. På plejehjemmet er der en lang tradition for at ansætte musikterapeuter og der foregår et væld af musikaktiviteter og musikterapeutiske tiltag. Bl.a. har musikstimulering gennem årene været en fast ugentlig begivenhed. Beskæftigelsesvejleder Dorte Messéll er en af tovtrækkerne i aktiviteten, og det viser sig at hun stadig arbejder med de principper, som Synnøve Friis underviste i på en kursusrække på plejehjemmet i 1987. "Det er et af de kurser, der er givet bedst ud her på stedet", bekræfter Dorte Messéll. "det vi lærte dengang, bruger vi endnu". Det viser at den påvirkning Synnøve Friis' ideer havde for to årtier siden, stadig er gældende, og at hendes omfattende kursusvirksomhed har sat spor,

ikke blot i Danmark, men også i de andre nordiske lande.

♪ Musik kan modvirke ensomhed

Udover at sætte et tydeligt præg på det arbejdsfelt, som jeg var blevet ansat inden for, var Synnøve Friis med til at tage initiativ til musikterapiuddannelsen på Aalborg Universitet. Hun har været med til at bane vejen for en meget spændende uddannelse, og at det senere er blevet muligt at finde stillingsopslag, hvor der specifikt efterspørges musikterapeuter. Pionerstatusen har uden tvivl været ensom, men den udvikling der er indenfor musikterapi på ældreområdet nu, er til gengæld frugten af Synnøve Friis' utrættelige indsats. Da jeg for nogle år siden blev bedt om at skrive et par sider om musikterapi indenfor ældreområdet til håndbogen "Når ord ikke slår til" (Bonde et al. 2001), benyttede jeg lejligheden til at ringe til Synnøve Friis og få et lille interview. Interviewet udviklede sig til en rar og inspirerende samtale.

♪ Musik kan være med til at afdække endnu eksisterende, måske skjulte, færdigheder

På baggrund af "interviewet" kan jeg fortælle at Synnøve Friis runder de 80 næste år! – i år 2005. Hun har interesseret sig for musikterapi helt tilbage fra 1948, hvor hun arbejdede med handicappede børn. Oprindeligt er Synnøve Friis konservatorieuddannet. Allerede som 16-årig blev hun optaget på konservatoriet og kunne efter kun 4 år afslutte sin uddannelse samtidig med en musikpædagogisk eksamen. Siden har hun uddannet sig i musikterapi i Tyskland, Schweiz og England, og var meget inspireret af den schweiziske professor Mimi Scheiblaures arbejde med døvblinde. I 1963 begyndte hun at arbejde indenfor ældreområdet, hvor man på den tid intet vidste om de-

mens eller afasi. Det skulle siden vise sig, at blive nøgleområder for Synnøve Friis' virke som musikterapeut. Udover at have skrevet "Musik i ældreplejen" har Synnøve Friis som før nævnt været en flittig foredrags- og kursusholder. Hun underviste fast på mange af landets terapiskoler, f.eks. musikterapiuddannelsen ved Aalborg Universitet, fysioterapeutskolen i Holstebro, ergoterapeutskolen i Aalborg og Odense (i 15 år) og beskæftigelsesvejleder skolen i Svendborg. Fælles for de personalegrupper, hun underviste, var et udtalt ønske om at gøre noget for de demensramte. Demensramte var en glemt gruppe der ofte gav personalet dårlig samvittighed. Synnøve Friis fortæller, at hun i starten fandt det svært at gøre undervisningen interessant og spændende, men at hun siden havde rigtig gode erfaringer med at veksle mellem teori og aktive øvelser som undervisningsform. Succesen med en spændende og afvekslende undervisningsform bekræftes af Dorte Messéll som husker Synnøve Friis som meget sprudlende og på en smittende måde optaget af arbejdet med de ældre og demente. Udover en høj faglighed var hun samtidig meget indfølelse overfor de personer, hun omtalte. Selvom Synnøve Friis med sine alsidige færdigheder som underviser havde meget travlt, holdt hun stadig fast ved musikterapiarbejdet og den nære kontakt til demensramte.

♪ Musik er en nonverbal kommunikationsform

Ifølge Synnøve Friis er australieren Ruth Bright den første musikterapeut der har specialiseret sig indenfor ældreområdet. I forbindelse med et besøg i Frankrig havde Ruth Bright hørt om Synnøve Friis og fik arrangeret et besøg til Danmark, hvor hun især var interesseret i Synnøve Friis' arbejde med ældre afasipatienter. Hun overværede en musikterapisession med fru C., som vi nu

kender fra artiklen "Musik og motorik som led i en totalbehandling af mennesker med afasi" som Synnøve Friis skrev til *Ergoterapeuten* i 1981. Under Ruth Brights besøg i Danmark havde Synnøve Friis endnu ikke kendskab til hendes arbejde, og det var meget pudsigt for dem begge at opleve, hvordan de brugte de samme musikterapeutiske teknikker, og at de endda brugte nogle af de samme melodier. Siden har Synnøve Friis læst Ruth Brights bøger og artikler og været meget inspireret af hendes ideer om brugen af musik som samværsform.

♪ Musik giver oplevelse, – og stimulerer

Da jeg spørger Synnøve Friis om, hvad hun ser som målet for sit arbejde, synes hun mål er et stort ord at bruge. . . Men derefter formulerer hun, at hun har set det som sin livsopgave at lette dementramtes hverdag med musik. Fra personalet har hun meget ofte fået fortalt, at det tunge arbejde med de demensramte var meget nemmere at klare med de positive og gode oplevelser, som de fik sammen i musikaktiviteterne. Hun fortæller, at hun selv har fået mange positive oplevelser med sig fra sit arbejde gennem årene, men at der også har været oplevelser, som hun gerne havde været foruden; de gange, hvor tingene slet ikke gik som planlagt. I sin bog beskriver hun åbent både de vellykkede og de mindre vellykkede si-

tuationer, og bruger disse oplevelser til at drage sine erfaringer. Hendes ærlighed og ligefremhed er en stor foræring at give til os efterfølgere, og det som gør, at klangen af hendes navn og virke bliver til en harmonisk, inspirerende og krydret musik. En musik der er stimulerende og påvirker, men som er langt mere end underholdning. . .

Litteraturliste

- Bonde, L.O., Pedersen, I.N. & Wigram, T. (2001) *Musikterapi – når ord ikke slår til*. Århus: Forlaget KLIM
- Bright, R. (1988/1997) *Music therapy and the dementia. Improving the quality of life*. Washington: MMB Music, Inc.
- Friis, S. (1981) Musik og motorik som led i totalbehandling af mennesker med afasi. *Ergoterapeuten*, 19, s.658-665.
- Friis, S. (1987) *Musik i ældreplejen*. København: Munksgaard.
- Ridder, H.M.O. (2001) Musikterapi med ældre. I Bonde et al.: *Musikterapi – når ord ikke slår til*, s.178-181. Århus: Forlaget Klim.
- Ridder, H. M. O (2003) *Singing Dialogue. Music Therapy with persons in advanced stages of dementia. A case Study research design*. Ph.d.-afhandling, Institut for Musik og Musikterapi, Aalborg Universitet.